

**OLIY TA'LIMDA RAQAMLI TA'LIM MUHITI HAMDA
MEDIASAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-
PSIXOLOGIK IMKONIYATLARI**

Ahmedova Shahnoza Xusanjon qizi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhiti va mediasavodxonlik tushunchalarining mohiyati tahlil qilinib, ularning o'zaro bog'liqligi, zamonaviy oliy ta'lim tizimidagi o'rni, ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi chuqur o'rganiladi. Shuningdek, raqamli vositalar asosida o'qitish metodikalarining imkoniyatlari, mediasavod shaxsning shakllanishi, uning axborot tanlash, tahlil qilish va axborotga ongli munosabat bildirishdagi roli pedagogik va psixologik jihatdan ko'rib chiqiladi. Maqolada raqamli transformatsiyaga mos o'quv muhitini shakllantirish, o'qituvchi va talaba hamkorligini takomillashtirish bo'yicha amaliy takliflar ilgari suriladi.*

Kalit so'zlar: *raqamli ta'lim muhiti, mediasavodxonlik, axborot kompetensiyasi, media madaniyat, psixologik barqarorlik, ta'lim innovatsiyalari.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalar hayotning deyarli barcha jabhalariga chuqur singib borar ekan, ta'lim tizimi ham bu o'zgarishlardan mustasno emas. Oliy ta'limda raqamli o'quv muhiti nafaqat an'anaviy o'qitish metodlarini almashtirmoqda, balki talabaning shaxs sifatida shakllanishiga, uning axborotni tanqidiy tahlil qilish, muqobil fikrlarni solishtirish, axloqiy va ijtimoiy pozitsiyasini ifodalash kabi muhim qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, raqamli ta'lim muhiti va mediasavodxonlik o'rtasida o'zaro chambarchas bog'liqlik mavjud. Mediasavod shaxs raqamli muhitda faol va ongli ishtirok eta oladi, axborotni tanlab qabul qiladi va undan maqsadli foydalanishni o'rganadi.

Raqamli ta'lim muhitining pedagogik imkoniyatlari

Raqamli ta'lim muhiti — bu zamonaviy texnologiyalarga asoslangan, turli interaktiv resurslar orqali bilim berish va o'rganishni tashkil etuvchi yangi avlod o'quv maydonidir. U faqatgina texnik vositalarning yig'indisi emas, balki o'quv jarayonining butun boshli transformatsiyasidir. Bu muhit quyidagi asosiy pedagogik imkoniyatlarni beradi:

Individual yondashuvni ta'minlaydi: Raqamli platformalarda talabalarning bilim darajasi, o'rganish sur'ati va qiziqishlariga mos kontentlar taqdim etilishi mumkin. Masalan, sun'iy intellekt asosidagi o'qitish tizimlari individual o'quv yo'llarini shakllantirish imkonini beradi.

Faol-ta'lim metodlarini keng qo'llaydi: Raqamli muhitda projeklilar asosida ta'lim, muammoli vaziyatlarni yechish, gamifikatsiya va simulyatsiyalar orqali talabalar faol ishtirokchiga aylanadi. Bu esa chuqurroq bilim olishga yordam beradi.

O'z-o'zini baholash va monitoring tizimini mustahkamlaydi: Onlayn testlar, portfoliolar va avtomatik fikr-mulohazalar orqali talabalar o'z bilim darajasini muntazam nazorat qilib boradilar.

Mediasavodxonlikning psixologik ahamiyati

Axborot oqimi kun sayin kuchayib borayotgan bugungi raqamli asrda mediasavod shaxsni shakllantirish o'ta dolzarb vazifadir. Mediasavodxonlik — bu insonning media xabarlarini tushunish, tahlil qilish, baholash va javob qaytarish salohiyatidir. Uning psixologik ahamiyati quyidagi jihatlarda ko'zga tashlanadi:

Ongli qaror qabul qilish ko'nikmasini rivojlantiradi: Mediasavod talaba axborot manbalarining ishonchliligini tahlil qila oladi, kontekstual tafakkur orqali voqealarning asl mohiyatini anglashga urinadi. Bu esa uni psixologik jihatdan mustaqil shaxsga aylantiradi.

Axborot ortig'i (information overload) bilan kurashishda yordam beradi: Axborot ko'pligi insonda charchoq, xavotir, shubha yoki depressiyaga olib kelishi mumkin. Mediasavodlik bunday salbiy holatlarning oldini oladi, chunki u odamni selektiv e'tibor bilan fikr yuritishga o'rgatadi.

Integrativ yondashuv zarurati

Raqamli ta'lim muhiti va mediasavodxonlikni rivojlantirish bir yo'nalishda emas, balki o'zaro integratsiyada olib borilishi zarur. Bu integratsiya quyidagi choralar orqali amalga oshiriladi:

Pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash: Oliy ta'lim muassasalarida raqamli pedagogika, media didaktikasi, onlayn ta'lim dizayni bo'yicha o'qituvchilarni malakali qilish, bu borada ilg'or xalqaro tajribalarni joriy etish lozim.

Media psixologiyasi asosida mashg'ulotlar tashkil etish: Talabalarda media orqali psixologik ta'sir mexanizmlarini anglash, reklama va axborot manipulyatsiyasi vositalarini tahlil qilish, kognitiv va affektiv reaksiyalarni boshqarish bo'yicha treninglar o'tkazilishi lozim.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida raqamli ta'lim muhiti va mediasavodxonlikni rivojlantirish ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan dolzarb vazifadir. Bu ikki tushuncha o'zaro uyg'unlashgan holda ta'lim samaradorligini oshirish, talabalarni ijtimoiy faollikka jalb qilish, ularning shaxsiy va kasbiy salohiyatini rivojlantirishda muhim vositaga aylanadi. Mediasavod shaxs — bu global axborot jamiyatida to'laqonli hayot kechira oladigan, erkin fikrlovchi, axborotni tanlaydigan, jamiyatga foydali

bo‘lgan fuqarodir. Shunday ekan, oliy ta’limda raqamli savodxonlik va media madaniyatini rivojlantirish strategik ustuvorliklardan biri sifatida qaralishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.Abdurakhmanova, G., & Kadirova, M. (2020). Digital transformation of education: Trends and prospects in Uzbekistan. Central Asian Problems of Modern Science and Education.

2.Yusupova, D. (2021). Mediasavodxonlik va axborot madaniyati: psixologik yondashuvlar. Toshkent: TDPU ilmiy to‘plami.

3.Sattorov, O. (2022). Oliy ta’limda raqamli o‘quv muhitini yaratishning psixologik-pedagogik asoslari. “Ta’lim va taraqqiyot” ilmiy jurnal, 3(2), 121–127.

4.Qodirova, M. (2020). Zamonaviy ta’limda mediasavod shaxsni shakllantirishning metodik yondashuvlari. O‘zbekiston pedagogik axborot markazi materiallari.

5.UNESCO (2021). Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.